

Lasten yksinäisyys ja osallisuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Sosiaalipedagogiikan päivät 2018: integraatio, emansipaatio ja suomalainen yhteiskunta

22.3.2018 Kemi

Elina Nivala

YTT, sosiaalipedagogiikan yliopistonlehtori

UEF // University of Eastern Finland

Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

- Tavoitteet:
 - tarkastella lasten yksinäisyyden huomioimista varhaiskasvatussuunnitelmissa
 - jäsentää varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja toiminnan kuvauksia lasten yksinäisyyden ehkäisemisen ja osallisuuden tukemisen näkökulmista
 - pohjustaa laajempaa sosiaalipedagogista tutkimusta yksinäisyyden ehkäisemisen ja osallisuuden tukemisen mahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa
- Tutkimuskysymykset:
 - Kiinnitetäänkö lasten yksinäisyyteen huomiota varhaiskasvatussuunnitelmissa? Miten yksinäisyys suunnitelmissa näkyy?
 - Mitä sellaisia osallisuuteen eli osallistumiseen ja kuulumiseen liittyviä sisältöjä varhaiskasvatussuunnitelmissa on, joilla voi olla merkitystä lasten yksinäisyyden ehkäisemisen ja siihen puuttumisen kannalta?

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

- yksinäisyys, erityisesti lasten yksinäisyys
 - subjektiivinen epämiellyttävä kokemus/tunne, joka liittyy siihen, että sosiaaliset suhteet eivät vastaa omia toiveita => eri asia kuin yksinolo
 - sosiaalinen yksinäisyys – emotionaalinen yksinäisyys
 - tarkastellaan yleisimmin yksilön ominaisuuksista ja puutteista lähtien, esim. temperamentti, sosiaalisten taitojen puutteet
 - sosiaalipedagoginen näkökulma: oleellista tarkastella yksilön ja sosiaalisen ympäristön suhdetta
 - osallisuus
 - sosiaalipedagoginen kolmoismääritelmä: kuulua, osallistua ja tuntea kuuluvansa (Nivala & Ryyänen 2013); osallisuus rakentuu yksilön ja yhteisön välisessä suhteessa
 - ⇒ osallistuminen JA kuuluminen
 - moninaiset osallistumisen tavat merkityksellisiä
 - yhteenkuuluvuuden tunne ja tunne omasta merkityksestä yhteisön jäsenenä
- ⇒ yksinäisyys sosiaalisena osattomuutena: taustalla osallistumismahdollisuuksien ja -valmiuksien puutteita, kuulumisen tunteen heikkoutta

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 14.

Tutkimuksen toteuttaminen

- Dokumenttiaineisto

- neljä kuntakohtaista ja kuusi yksikkökohtaista (eli päiväkotikohtaista) varhaiskasvatussuunnitelmaa
- valikoiva haku: eri kokoisten kuntien ja päiväkotien suunnitelmia eri puolilta Suomea

- Analyysi

- teoriasidonnainen sisällönanalyysi:

- yksinäisyyteen ja osallisuuteen liittyvät maininnat => pelkistäminen => ryhmittely => alaluokat

- sosiaalisten taitojen tukeminen, sosiaalisten suhteiden tukeminen, lasten vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen päiväkodin arjessa, lasten muodollisemman osallistumisen oikeuksien toteuttaminen, lasten yhteenkuuluvuuden tukeminen ja lasten hyväksytyksi tulemisen tunteen tukeminen

=> yläluokat

- yksinäisyyden ehkäiseminen, osallistumisen tukeminen ja kuulumisen tunteen tukeminen

Tutkimustulokset

- yksinäisyys ei näy varhaiskasvatussuunnitelmissa eksplisiittisesti
- sosiaalisten suhteiden tukeminen näkyy jonkin verran
- sosiaalisten taitojen tukeminen vahvana tavoitteena
- osallisuuden käsite liitetään erityisesti lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen
- kuulumisen tunteen tukeminen
 - suunnitelmissa näkyy vahvasti lapsi yksilönä ja ryhmä paljolti toiminnan kontekstina; varsin vähän tarkastelua siitä, miten lasten yhteenkuuluvuutta tuetaan
 - kuitenkin varsin paljon jossain määrin abstraktia tarkastelua päiväkodista tai päiväkotiryhmästä yhteisönä
 - lapsen yksilöllistä kohtaamista korostetaan paljon => mahdollisuuksia oman merkityksellisyyden tunteen kehittymiselle

Tutkimustulokset – ja entä sitten?

- varhaiskasvatussuunnitelmat eivät ohjaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä kiinnittämään huomiota lasten yksinäisyyteen
 - ⇒ vaarana, että mainitsematta jäävä negatiivinen ilmiö jää varhaiskasvatuksen arjessa myös huomaamatta
 - ⇒ jatkotutkimus varhaiskasvatuksen arjesta käytännössä:
 - miten lasten yksinäisyys päiväkotien päivittäisessä elämässä huomioidaan
 - pyritäänkö yksinäisyyttä tietoisesti ehkäisemään tai tullaanko sitä ehkäisseeksi lasten osallisuutta tuettaessa
 - huomataanko yksinäisiä lapsia ja autetaanko heitä

Kiitos!

elina.nivala@uef.fi

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi